

Datum: Geachte raadsleden,
9 december 2022

Ons kenmerk:
x Hierbij stuur ik u de Handreiking coalitie- en collegevorming 2026 ter informatie.

Afdeling/Team: Na de verkiezingen van maart 2022 is het proces van de coalitievorming geëvalueerd en op basis daarvan is de oude handreiking aangevuld.
Griffie Voor de evaluatie zijn gesprekken gevoerd met onder meer de fractievoorzitters en burgemeester.

Behandeld door: De aangepaste handreiking is besproken in het presidium van 6 december 2022.
Mr. I. Bakker Het presidium heeft ingestemd met het hanteren van dit document als handreiking voor de coalitievorming bij de volgende verkiezingen.

Onderwerp: Het betreft nadrukkelijk geen dwingende regeling, maar een handreiking met
Handreiking coalitie- en collegevorming 2026 suggesties voor de diverse stappen in het proces.

Namens het presidium,

Iede Bakker, griffier

Handreiking voor de coalitie- en collegevorming 2026 - Barneveld

Met deze handreiking is ingestemd door het presidium, 6 december 2022.

Het betreft geen vaste regeling maar een handreiking met suggesties voor de diverse stappen in het proces.

ALGEMEEN

1. De besprekingen zijn niet openbaar.
2. Vergaderlocatie: gemeentehuis is beschikbaar; desgewenst externe locatie.
3. Communicatie: alle communicatie met pers en andere derden verloopt via de daarvoor aangewezen (in)formateur.
4. Gangbare kosten van het proces van coalitievorming (o.a. vergaderkosten en externe informateur, voorzitter en/of adviseurs) komen ten laste van de gemeente.

VOORBEREIDING (ruim voor de verkiezingen)

5. In het presidium worden afspraken gemaakt over het aantal en de vorm van bijeenkomsten/vergaderingen m.b.t. de verkiezingen en vergaderingen m.b.t. de coalitievorming.¹
6. In het presidium worden afspraken gemaakt over de rol van de gemeentesecretaris, de burgemeester en de griffier in het coalitievormingsproces en hoe zij gedurende het proces worden betrokken en geïnformeerd. De gemeentesecretaris kan deelnemen aan deze presidiumvergadering.²
7. De griffier en gemeentesecretaris wijzen in gezamenlijk overleg betrokkenen uit de ambtelijke organisatie ruim van tevoren op hun rol en bestaande verwachtingen bij de (in)formatiefase opdat zij voldoende tijd hebben zich hierop voor te bereiden.
8. De organisatie levert voorafgaand aan de verkiezingen een overdrachtsdocument aan met daarin een toelichting op de beleidscontext, de maatschappelijke opgaven en verschillende bestuurlijke keuzes.

A. VERKENNINGSFASE

9. De partij met de lijst waarop de meeste stemmen zijn uitgebracht, stelt een verkenner/informateur voor en krijgt zodoende de eerste gelegenheid om een coalitie te vormen.
10. De verkenner/informateur stelt een objectief en zakelijk verslag van bevindingen op, op basis waarvan een keuze kan worden gemaakt voor een kansrijke coalitie.
11. Dit verslag maakt de verkenner/informateur in een persconferentie openbaar.

¹ Persmomenten, raadsvergaderingen en overige bijeenkomsten; bij welke moment past welk type (openbaar) samenkomen. Denk aan verkiezingsuitslagen, rapport informateur, coalitieakkoord compleet, etc.

² Secretaris betrekken bij aanvang formatiefase; tbv advies over welke onderdelen er in het coalitieakkoord komen en hoeveel tijd en ambtelijke capaciteit er beschikbaar is om die onderdelen uit te werken. Benader de secretaris ook richting het einde of gedurende het schrijven zodat hij of zij advies kan uitbrengen over de uitvoerbaarheid van het akkoord. Tot slot: burgemeester en secretaris kunnen adviseren over de invulling van de portefeuillevverdeling.

12. De gemeenteraad kan dit verslag desgewenst agenderen voor een debat. (Overigens kan in de eerste raadsvergadering na de verkiezingen ook al de stand van zaken van de coalitievorming worden besproken.)
13. De beoogde coalitiepartijen wijzen een informateur aan om onder diens leiding een coalitie-akkoord voor te bereiden. Dit kan dezelfde persoon zijn als de verkenner.

B. INFORMATIEFASE

14. De gesprekken worden gevoerd door delegaties van de beoogde coalitiepartijen.
15. De gesprekken kunnen worden voorgezeten door een externe voorzitter voorgedragen door de grootste coalitiefractie. (Voorheen was de fractievoorzitter van de grootste coalitiepartij tevens voorzitter.)
16. De ambtelijke organisatie levert ambtelijke ondersteuning.³
17. De partijen winnen relevante informatie in die van belang is voor het opstellen van een coalitieakkoord (beleidsprioriteiten, overeenkomsten en verschillen c.q. voorkeuren en knelpunten inventariseren, zie ook resultaten verkenningsfase).
Op basis daarvan bespreking en vorming van een conceptakkoord.
18. Partijen nodigen desgewenst derden uit voor het leveren van input voor het coalitie-akkoord (bijvoorbeeld Plaatselijk Belangen; belangenorganisaties; ondernemersorganisaties).
19. Partijen informeren tussentijds de niet-coalitiepartijen over de stand van zaken en voortgang van de besprekingen. Tevens kunnen zij de niet-coalitiepartijen desgewenst uitnodigen voor het leveren van input voor het coalitie-akkoord, in elk geval het benoemen van aandachtspunten en uitdagingen.
20. Burgemeester regelmatig informeren, tussentijds en over eindconcept, en zijn opvattingen vragen.
21. Principe-overeenstemming bereiken over een coalitie-akkoord met beperkt aantal concrete speerpunten en zo mogelijk een globale financiële vertaling.⁴ De aanbeveling is om een financiële duiding bij het akkoord te voegen. Het college kan deze financiële hoofdlijnen dan verwerken in een Kaderbrief.
22. Afspraken maken over betrokkenheid van externe partijen, plaatselijk-belangsgroepen en andere organisaties bij de uitvoering van het akkoord.
23. Pers informeren over resultaat coalitie-akkoord. *(mogelijk i.c.m. persbijeenkomst collegevorming)*

C. FORMATIE: COLLEGEVORMING

24. Mede in overleg met de burgemeester en gemeentesecretaris informeren naar wenselijke portefeuilles, verdeling van portefeuilles en beschikbare kandidaat-wethouders.⁵

³ Organisatie van de bijeenkomsten; verslaglegging; schrijven van het conceptakkoord; financieel advies; beleidsinhoudelijk advies. De ambtelijke organisatie kan thema-sessies aanbieden en wordt in de gelegenheid gesteld om de conceptteksten te becommentariëren. Eventueel adviesrol van bijv. accountant.

⁴ Het coalitieakkoord dient de belangrijkste beleidsprioriteiten ofwel speerpunten te bevatten. Het verdient de voorkeur om zich daarbij te beperken tot een aantal concrete doelstellingen per beleidsterrein, zonder de precieze uitwerking al gedetailleerd te regelen. Uiteindelijk is de mate van detaillering een politieke keuze. Van belang is echter wel dat al rekening wordt gehouden met de begrotingsopzet; de doelstellingen moeten geschikt zijn voor verwerking in de programmabegroting en concreet en meetbaar zijn.

⁵ N.B. Zorg voor screening van kandidaat-wethouders vóór het bekendmaken van hun kandidatuur om ongewenste publieke discussies te voorkomen.

25. Principe-overeenstemming bereiken over invulling kandidaat-wethouders, de formatie en portefeuillevverdeling (collegevorming).⁶
26. Ondertekening coalitieakkoord.
27. Eindverslag uitbrengen aan alle betrokkenen; aanbieden van het coalitie-akkoord aan de gemeenteraad, incl. voorgestelde kandidaat-wethouders.
28. Persbijeenkomst ((in)formateur, delegaties partijen, burgemeester, beoogde wethouders).

D. HET DEBAT IN DE RAAD

29. Zo spoedig mogelijk wordt een raadsdebat gehouden over de coalitievorming en het coalitie-akkoord. Hierin leggen de onderhandelaars verantwoording af over het gevolgde proces en het akkoord en worden de wethouders gekozen.
30. Voorgedragen kandidaten voor het wethouderschap presenteren zichzelf voorafgaand aan de stemming en krijgen gelegenheid te reageren op hun benoeming naderhand.

E. HET COLLEGE AAN ZET; BEGROTING EN PLANNING

31. Het college geeft aan of het dit coalitieakkoord als uitgangspunt neemt voor de komende bestuursperiode. (Bij voorkeur tijdens het raadsdebat over het akkoord.) Het college vertaalt de prioriteiten zoveel mogelijk in de eerstvolgende Kaderbrief en begroting.⁷ Een uitvoeringsprogramma van het college kan veel toevoegen maar hoeft geen eerste prioriteit te zijn. Richt op het uitwerken van het coalitieakkoord in een Kaderbrief en vul dit, indien mogelijk, aan met een uitvoeringsprogramma van het college. Dit is ook afhankelijk van de mate van concreetheid van het coalitieprogramma.
32. Bij de kaderbrief en de begroting kunnen nadere afspraken worden gemaakt over de wijze van behandeling en prioritering van onderwerpen uit het coalitie-akkoord. Het verdient aanbeveling hierover ook afspraken te maken in de agendacommissie.⁸

⁶ Het verdient aanbeveling om de portefeuillevverdeling af te stemmen op de programma-indeling van de begrotingen en per programma een portefeuillehouder als programma-eigenaar aan te wijzen.

⁷ Normaliter biedt het college eind mei een kadernota aan ter voorbereiding op de volgende begroting. Omdat het coalitieakkoord pas medio mei beschikbaar is, is een kadernota eind mei niet realistisch. In plaats daarvan kan het college medio juni een kaderbrief aan de raad aanbieden met een actueel financieel meerjarenperspectief en een eerste indicatie van hoe het coalitieakkoord organisatorisch en financieel kan worden uitgevoerd, verder uit te werken in de eerstvolgende begroting.

⁸ De raad kan hierdoor sturen op de wijze van behandeling in raad en commissies, eventuele informatiebijeenkomsten en betrokkenheid van externe partijen.